

НАРЪЧНИК ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ПРАВНА ПОМОЩ ОТ СЛУЖЕБНИ АДВОКАТИ

Настоящият наръчник се издава от Националното бюро за правна помощ (НБПП) на основание чл. 8, т. 1 и т. 6 от Закона за правната помощ (ЗПП) и съдържа задължителни правила и указания по прилагането на ЗПП и Наредбата за заплащане на правната помощ от служебните защитници.

Наръчникът е предназначен за ползване от служебните адвокати и има за цел да подобри и улесни тяхната работа при предоставянето на правната помощ и нейното отчитане.

1. Придобиване права на служебен адвокат. Вписване, отписване и заличаване в Националния регистър за правна помощ (НРПП)

Всеки адвокат, вписан в НРПП, има право да бъде определян и назначаван по определените в ЗПП ред и условия за служебен защитник или процесуален представител.

1. Кой има право да се впише в НРПП?

Всеки адвокат или младши адвокат, вписан в регистъра на адвокатската колегия и в Единния регистър на адвокатите при Висшия адвокатски съвет, може да се впише в НРПП, който се поддържа и актуализира от НБПП.

2. Ред за вписване в НРПП:

- Вписването в НРПП се извършва два пъти в календарната година – до края на месец март и до края на месец септември;

- Адвокатът подава своевременно заявление до съответния адвокатски съвет, така че последният да препрати същото в сроковете, посочени в предходната точка;

- Адвокатът попълва заявление по образец, утвърден от НБПП и публикуван на интернет страницата на бюрото, което адресира до НБПП чрез съответния адвокатски съвет;

- В заявлението адвокатът посочва видовете дела, по които предпочита да бъде определян за служебен защитник;

- Адвокатският съвет изготвя становище по полученото заявление и го изпраща на НБПП;

- Вписването на адвоката в НРПП се извършва по решение на НБПП;
- Отказът за вписване в НРПП се съобщава на заинтересованата страна и като индивидуален административен акт подлежи на оспорване по реда и в сроковете, посочени в АПК;

- Отказът за вписване се обявява на интернет страницата на НБПП.

3. Условия за вписване в НРПП:

- да не е наложено дисциплинарно наказание на адвоката или наложеното такова да е изтекло;

- да не му е повдигнато обвинение за умишлено престъпление от общ характер;

- да е изтекъл срокът, за който е заличен от НРПП.

4. Основания за заличаване от НРПП:

- по молба на адвоката;

- при напускане на адвокатската колегия, за което адвокатът писмено уведомява НБПП;

- при смърт на адвоката, за което неговите наследници или адвокатската колегия писмено уведомяват НБПП.

- при наложено дисциплинарно наказание на адвоката по реда на Закона за адвокатурата (ЗА), за което адвокатският съвет писмено уведомява НБПП.

- при повдигнато обвинение за умишлено престъпление от общ характер на адвоката, за което адвокатският съвет писмено уведомява НБПП.

- при констатирано и установено от адвокатския съвет или НБПП по съответния ред и с решение, взето въз основа на доказателства, нарушение на ЗПП или при недобросъвестно или некомпетентно осъществена правна помощ;

- при неоснователен отказ в продължение на шест месеца да поеме служебна защита или представителство без уважителни причини.

Решението за заличаване от НРПП се съобщава на заинтересованата страна и като индивидуален административен акт подлежи на оспорване по реда и в сроковете, посочени в АПК.

Решението за заличаване от НРПП се обявява на интернет страницата на НБПП.

Заличаването от НРПП може да бъде за следните срокове:

- при наложено дисциплинарно наказание „лишаване от право да упражнява адвокатска професия“ по реда на ЗА – за срока на лишаване от това право;

- при по-леко дисциплинарно наказание по ЗА – за срок три месеца;

- при повдигнато обвинение за умишлено престъпление от общ характер – до приключване на производството;

- при установено нарушение по ЗПП или неоснователен отказ да се поеме служебна защита – за срок една година, а при повторност – за срок от три години.

II. Задължения на служебния адвокат

- Адвокат, вписан в НРПП, придобива правата на служебен адвокат и се конституира в процеса след постановяване на акт за назначаването му от разследващия орган, прокурора или съда.

- Назначеният служебен адвокат упражнява правата си до приключване на делото с влязъл в сила акт или до преустановяване на участието му в производството, постановено със съответен акт за освобождаването му от органа по чл. 25, ал. 1 и ал. 2 от ЗПП, или до влизането в сила на акта на разследващия орган, прокурора или съда за прекратяване на правната помощ или за лишаване от правна помощ.

- Адвокатът, вписан в НРПП, осъществява правна помощ по реда на ЗПП, когато е определен за това, освен ако има основателни причини за отказ от защита.

- Адвокатът води делото, по което осъществява правна помощ по реда на ЗПП, със същата грижа, както ако е бил упълномощен от клиента.

- Адвокатът предоставя правна помощ добросъвестно и компетентно, като използва всички възможни и допустими от закона правни средства за защита на правата и законните интереси на подзащитния или доверителя си си.

- Адвокатът се придържа към стандартите за качество на предоставената правна помощ, публикувани на интернет страницата на НБПП като „Единни стандарти за качество, оценка и контрол на предоставената правна помощ“.

- Адвокатът се придържа към всички указания на НБПП по прилагането на ЗПП, които се публикуват на интернет страницата на бюрото и са задължителни за изпълнение.

- Адвокатът, определен и назначен като дежурен в определените в ЗПП случаи, продължава да осъществява правна помощ във всички стадии на процеса, освен ако има основателни причини за отказ от защита или за прекратяване на участието му.

- Адвокатът, определен и назначен за първична правна помощ – консултация или подготовка на документи за образуване на дело, въз основа на решение на председателя на НБПП, продължава осъществяването на правна помощ и процесуално представителство на лицето във вече образуваното производство, освен ако е отпаднала необходимостта от правна помощ или има възражение от страна на представлявания поради разминаване в линията на защита или по други основателни причини, или при наличието на уважителни причини за адвоката – отписване, заличаване от

НРПП, фактическа невъзможност да продължи правната помощ – здравословни проблеми и др.

- Адвокатът, определен и назначен за първична правна помощ, посещава лицето само в случай, че то е неподвижно на легло или други сериозни причини от здравословен характер не позволяват излизането му от специализираната институция за предоставяне на социални услуги, в която е настанено.

- Адвокатът, определен и назначен за първична правна помощ, не е длъжен да осигурява на лицето документи във връзка с казуса, а следва да ги изиска от него.

- Адвокатът, определен и назначен за първична правна помощ, предоставя консултация по възможност в писмена форма и извършва преценка за наличието на правен интерес за водене на дело, допустимост, обосновааност и основателност на претенцията на лицето с оглед евентуалното образуване на дело.

- Адвокатът, определен и назначен в досъдебната фаза или в първата инстанция на наказателното производство, продължава да осъществява правна помощ до окончателното приключване на производството с влязъл в сила акт, освен ако са налице основателни причини за отказ от защита или за прекратяване на участието му. Адвокатът, определен и назначен за процесуален представител на страна по гражданско или административно производство, продължава да осъществява правна помощ и пред въззивната и касационната инстанция до приключването му с влязло в сила решение, освен ако основателни причини налагат отказ от защита или прекратяване на участието му.

- Адвокатът, определен и назначен за процесуален представител по гражданско дело, продължава да осъществява правна помощ и по последващо изпълнително производство, което е започнало в срок до една година от влизането в сила на съдебното решение, ако няма промяна в обстоятелствата, които са били налице по време на разглеждането на молбата за правна помощ.

- Адвокатът уведомява писмено НБПП за всяка промяна, отнасяща се до: неговия професионален статут, като отписване от адвокатската колегия и регистър; банкова сметка, по която се превеждат адвокатските му възнаграждения; адрес на кантора; телефони за контакт; e-mail адрес.

- След изтичането на срока, за който е заличен от НРПП, адвокатът, който желае да продължи работа като служебен адвокат, подава заявление за вписване в НРПП по образец, публикуван на интернет страницата на НБПП, като посочва предишния си номер в НРПП. Адвокатът може да подаде заявление за възстановяване на правата му по всяко време през календарната година, но вписването се извършва в посочените в ЗПП срокове.

• Когато адвокатът е заличен от НРПП след определянето му от адвокатския съвет или назначаването му от органа по чл. 25, ал. 1 или ал. 2 от ЗПП, той своевременно уведомява писмено съответния адвокатски съвет и органа по чл. 25, ал. 1 и 2 от ЗПП, за да не му се разпределят служебни защити и да бъде освободен от по-нататъшно участие в производството.

• Заличените от НРПП адвокати не могат да бъдат определяни и назначавани за предоставяне на правна помощ и да предоставят правна помощ освен след възстановяване на правата им в НРПП по съответния ред.

• Адвокатът се снабдява с акта за назначаването му, с документи, удостоверяващи обема на предоставената от него правна помощ, с акта на прокурора (по смисъла на чл. 242 от НПК), с който приключва досъдебната фаза на наказателното производство, или с крайния съдебен акт, с който приключва производството пред съответната инстанция.

• Адвокатът, който е определен и назначен за правна помощ по дело, което впоследствие променя местната си подсъдност, уведомява съответния орган по чл. 25, ал. 1 от ЗПП – разследващ орган, прокурор или съд, който изисква определянето на нов служебен защитник от местната адвокатска колегия.

• При отчитане на командировъчни разходи за предоставена правна помощ в района на адвокатската колегия или в местата за лишаване от свобода, или за задържане адвокатът прилага към отчета си надлежно оформена командировъчна заповед – попълнена във всички раздели, с подписи на съответните лица и печати, както и документи, удостоверяващи извършените транспортни разходи и ношувки, като съобразява указанията на НБПП в тази насока и лимитите за ношувки. В командировъчната заповед адвокатът посочва номера на делото и номера на отчета за същото дело.

• Адвокатът отчита предоставената от него правна помощ, като попълва всички реквизити на отчетната форма-образец, публикувана на интернет страницата на бюрото, без да я променя.

• Адвокатът прилага към отчета всички документи, описани в отчетната форма-образец.

• Адвокатът прилага първичния акт за назначаването му, който е валиден до приключване на производството с влязъл в сила акт, без да е необходимо да изисква от органа по чл. 25, ал. 1 от ЗПП нов акт за назначаване за следващата фаза на процеса или за следващата съдебна инстанция.

• Адвокатът, определен и назначен за предоставяне на правна помощ след 19 март 2013 година, отчита работата си в едногодишен срок от преустановяване на участието си, което се удостоверява с крайния акт на прокурора (по смисъла на чл. 242 от НПК) за досъдебната фаза на наказателното производство или със съответ-

ния съдебен акт за съдебната фаза по всички видове дела – присъда, решение, споразумение по реда на 384 от НПК, определение за прекратяване или спиране на производството, определение за прекратяване на правната помощ, определение за освобождаване на служебния защитник, определение за конституиране на упълномощен адвокат.

- Адвокатът, определен и назначен за предоставяне на правна помощ преди 19 март 2013 година, отчита работата си до изтичане на петгодишния давностен срок от преустановяване на участието му, което се удостоверява с някой от посочените в предходната точка документи.

- Адвокатът няма право да получава от доверителя или подзащитния си възнаграждение или средства за покриване на разходи.

- В последното съдебно заседание адвокатът е длъжен да претендира да бъдат присъдени в полза на НБПП разноските по делото, а именно адвокатското възнаграждение, което му се полага по Наредбата за заплащането на правната помощ, приета с ПМС № 4 от 6.01.2006 година.

III. Права на служебния адвокат

- Адвокат, вписан в НРПП, който желае да бъде включен в месечния списък на дежурните адвокати или в списъка на резервните защитници, може да подаде заявление до адвокатския съвет по образец, публикуван на интернет страницата на НБПП, като дава съгласието си за период не по-кратък от един месец и изразява готовност да бъде определян по всяко време на денонощието, в празнични или почивни дни, а за резервен защитник – независимо от продължителността на процеса.

- Адвокатът има право на адвокатско възнаграждение, определено и заплатено въз основа на решение на председателя на НБПП, постановено по реда и при условията на ЗПП, Наредбата за заплащането на правната помощ (приета с ПМС № 4 от 6.01.2006 г.), Единните стандарти за качество, оценка и контрол на предоставената правна помощ и указанията на НБПП за определяне на възнагражденията на адвокати, оказали правна помощ.

- При оказана първична правна помощ – консултация или подготовка на документи за образуване на дело, адвокатът има право на възнаграждение след осъществяване на съответната дейност.

- При оказана правна помощ при задържане по чл. 63, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи и по чл. 16а от Закона за митниците адвокатът има право на възнаграждение след осъществяване на съответната дейност.

• При процесуално представителство адвокатът има право на възнаграждение след приключване на съответната фаза или на съответната съдебна инстанция, както и при спиране или прекратяване на делото.

• Адвокатът има право на адвокатско възнаграждение след приключване на досъдебната фаза на наказателното производство с акт на прокурора (по смисъла на чл. 242 от НПК) или след преустановяване на участието му по основателни причини – упълномощаване на адвокат, отписване или заличаване на адвоката от НРПП, фактическа невъзможност адвокатът да осъществява правна помощ – здравословни причини, възражение от подзащитния поради разминаване в линията на защита или други основателни причини, прекратяване на правната помощ, отказ от правна помощ от подзащитния, освобождаване на адвоката и др.

• Адвокатът има право на адвокатско възнаграждение за всяка съдебна инстанция след нейното приключване със съответен съдебен акт или след преустановяване на участието му по причини, посочени в предходната точка.

• Адвокатът има право на авансово плащане за предоставената от него правна помощ, ако са изтекли повече от шест месеца от назначаването му и предоставянето на правна помощ продължава.

• Адвокат, предоставил правна помощ на повече от едно лице по едно и също дело, може да подаде един отчет, в който да опише имената на всички лица, които е представлявал, защото има право възнаграждението му да бъде увеличено за всяко допълнително лице с до 50 на сто от максимално предвидения размер.

• Адвокат, който е предоставил правна помощ в почивни, празнични дни, както и през нощта от 22,00 часа до 6,00 часа на следващия ден, има право да посочи тези обстоятелства в отчета си и да получи допълнително възнаграждение с до 50 на сто от максимално предвидения размер.

• Адвокат, определен за правна помощ, който впоследствие не е назначен поради упълномощаване на защитник, има право на възнаграждение за проучване на делото в размер на 50 лева.

• Адвокат, който е предоставил правна помощ на лице или лица с различни по квалификация и тежест обвинения, има право на възнаграждение, определено въз основа на по-тежкото обвинение.

• При изменение на обвинението в досъдебната фаза или в първоинстанционното производство адвокатът има право на възнаграждение, което се определя въз основа на по-тежкото обвинение. Възнаграждението на адвокат, осъществяващ правна помощ при обжалване или при разглеждане на делото в следваща инстанция, се определя според новото обвинение.

• Адвокат, определен и назначен за правна помощ, който е участвал в част от производството и по причини, посочени в чл. 10, ал. 1 от Наредбата за заплащането на правната помощ, е преустановил участието си, има право да отчете предоставената от него правна помощ до възникване на причината и да получи възнаграждение, съответстващо на количеството и качеството на предоставената от него правна помощ.

• Адвокатът има право да поиска от разследващия орган, прокурора или съда да постанови прекратяване на предоставената правната помощ, считано от момента на промяна в обстоятелствата, обусловили предоставянето ѝ.

• Адвокатът има право да поиска от съда лишаване на страната от правна помощ, ако се установи, че условията за нейното предоставяне не са съществували изобщо.

• Адвокат, определен и назначен за правна помощ, може да бъде заменен с друг адвокат от НРПП по искане на органа по чл. 25, ал. 1 и 2 от ЗПП.

• Адвокатът няма право да обслужва лицето, на което е предоставил правна помощ, в евентуално производство по обжалване на определение, с което е осъдено да заплати в полза на НБПП разноските за адвокатско възнаграждение, което е получил.

• Адвокатът има право на командировъчни разходи за предоставена правна помощ в съдилища в друго населено място или в местата за лишаване от свобода или за задържане.

• В случай че е възпрепятстван да осъществи защитата, адвокатът, определен и назначен за предоставяне на правна помощ, има право да преупълномощи друг адвокат от НРПП за цялото дело или за отделни съдебни заседания.

• Адвокатът, който е преупълномощил друг адвокат от НРПП за цялото дело, няма право да отчита правната помощ. Извършената работа се отчита от преупълномощения адвокат.

• Адвокатът, който е участвал частично по делото и е преупълномощил друг адвокат от НРПП за останалата част, може да отчете цялостно предоставената правна помощ и да получи възнаграждение, което се разпределя между адвокатите според съществуващата между тях уговорка.

• Веднъж определен и назначен за предоставяне на правна помощ по конкретно дело, адвокатът може да продължи да осъществява правната помощ до окончателното приключване на производството с влязло в сила съдебно решение, но не и в производство по отмяна на влязлото в сила решение. В производството по отмяна на влязло в сила решение започва нова процедура по ЗПП по допускане на правна помощ, искане, определяне и назначаване на адвокат.

- Адвокатът има право да подава възражения и жалби до НБПП относно определеното му адвокатско възнаграждение.
- Адвокатът има право да подава писмени предложения за подобряване на системата за правна помощ, за усъвършенстване на организацията и дейността по предоставяне на правна помощ, както и писмени сигнали за незаконосъобразни и нецелесъобразни действия във връзка с функционирането на системата за правна помощ. Анонимни сигнали не се разглеждат.

IV. Задължения на служебния адвокат във връзка с отчитането на правната помощ

- Адвокатът удостоверява осъществената от него правна помощ по конкретно дело с отчет и приложени към него документи – акт за предоставяне на правна помощ, искане от разследващия орган, прокурора или съда, уведомително писмо от адвокатския съвет, акт за назначаването му от разследващия орган, прокурора или съда, копия от постановления на разследващите органи и прокурора, както и съдебни протоколи и крайния акт на прокурора или съда, с който приключва делото или се преустановява участието на адвоката в него.
  - Адвокатът попълва и подписва отчетната форма-образец, без да я променя.
  - Адвокатът попълва всички реквизити на отчета ясно и точно с посочване на конкретно изискваната информация.
  - Адвокатът прилага към отчета всички описани в него документи, изчерпателно изброени в т. 1 от настоящия раздел.
  - Когато адвокатът отчита правна помощ, оказана във въззивната или касационната инстанция, след като е бил назначен на досъдебното производство или от първоинстанционния съд, не се изисква нов акт за назначаване, а се прилага първичният акт за назначаването.
- За адвокати, определени, назначени и осъществили правна помощ след 19 март 2013 година, срокът за подаване на отчета е едногодишен и тече от постановяването или от влизането в сила на съответния акт на прокурора по чл. 242 от НПК, с който приключва досъдебното производство, или от преустановяване на участието на адвоката в досъдебната или съдебната фаза на производството, удостоверено със съответния акт на разследващия орган, прокурора или съда за освобождаване на адвоката поради упълномощаване на друг адвокат или по други причини, или със съдебно решение, присъда, определение за спиране или прекратяване на производството, споразумение.

• За адвокати, определени и назначени преди 19 март 2013 година, срокът за подаване на отчета е петгодишен от приключване на досъдебната или съдебната фаза с някой от посочените в предходната точка актове или от преустановяване на участието на адвоката, удостоверено със съответен акт на разследващия орган, прокурора или съда.

• Адвокатът, направил командировъчни разходи във връзка с осъществената от него правна помощ, прилага към отчета си командировъчна заповед, надлежно оформена от председателя на адвокатската колегия и от адвоката, с приложени към нея документи за пътните разходи и нощувки.

• Адвокатът, който е предоставял правна помощ от образуването на производството до окончателното му приключване с влязъл в сила акт, има право да подаде един общ отчет за всички фази и съдебни инстанции. В този случай едингодишният или петгодишният срок за отчитане (в зависимост от датата на назначаването на адвоката) тече от влизането в сила на съответния акт.

• Адвокатът може да подаде и отделни отчети за досъдебната фаза и за всяка съдебна инстанция. Ако по някой от отчетите е изтекъл едингодишният срок за отчитане, адвокатът трябва да докаже, че е продължил да осъществява правна помощ на същото лице в следваща фаза или в следваща съдебна инстанция, от приключването на която или от преустановяването на неговото участие не е изтекъл едингодишният срок.

• Адвокат, определен и назначен за правна помощ на задържано лице по чл. 63, ал. 1 от Закона за Министерството на вътрешните работи и по чл. 16а от Закона за митниците, попълва и надлежно оформя формуляр на дежурния адвокат при полицейско задържане по образец, публикуван на интернет страницата на бюрото. Този формуляр се прилага към отчета на адвоката до НБПП.

• Адвокатът, определен и назначен за особен представител в гражданско производство на основание чл. 47, ал. 6, чл. 48, ал. 8 и чл. 430 от ГПК на разноски на ищеца, респ. на възискателя, няма право на възнаграждение от НБПП и не подава отчет в бюрото. В тези случаи адвокатът е освободен от заплащане на такси и разноски по делото.

• Адвокатът, определен и назначен за особен представител на дете или на лице, което е процесуално недееспособно и няма законен представител или попечител, или е налице противоречие в интересите между представител и представляван, подава отчет пред НБПП за предоставената правна помощ.

• При отчитане на правна помощ за консултация или подготовка на документи за образуване на дело адвокатът прилага към отчета си до бюрото решението на председателя на НБПП за предоставяне на правна помощ и решението за назначава-

---

нето на адвоката, описва в отчета си консултацията, а ако е имало основание за образуване на дело, прилага и копие от искова молба или жалба, заведени в съда.

- За констатирано и установено недобросъвестно или некомпетентно предоставена правна помощ по конкретен случай адвокатът не получава възнаграждение, а полученото възнаграждение е длъжен да възстанови.

- Адвокатът няма право да отчита една и съща правна помощ два пъти. В случай че се констатира и установи такова обстоятелство, адвокатът е длъжен да възстанови неправомерно полученото адвокатско възнаграждение.

- Отказът за заплащане на правна помощ поради недобросъвестно или некомпетентно предоставена правна помощ или поради изтичане на законоустановения едногодишен срок или петгодишния давностен срок се постановява с решение на НБПП.